

KATARZYNA TARKA-RYMARZ

tarka88katarzyna@gmail.com

Motywy wyboru pracy wolontariusza streetworkingu

Reasons for Choosing Work of Streetworking's Volunteer

STRESZCZENIE

Celem artykułu jest zwrócenie uwagi na motywy, jakimi kierowali się wolontariusze, wybierając służbę w streetworkingu. Wydaje się, że istota ludzka w swoim postępowaniu kieruje się własnym interesem, a motywy takiego działania można odnaleźć w zachowaniach, które są z pozoru bezinteresowne. W człowieku występuje sympatia do ludzi, często bezinteresowna, którą można zaobserwować w pracy streetworkera. W części teoretycznej niniejszego opracowania wyjaśniono pojęcie pracy, motywu, motywacji prospołecznej oraz podano jej rodzaje. W dalszej kolejności przedstawiono definicję streetworkingu i terminu „streetworker”. Część empiryczna zawiera badania autorskie nad motywami wolontariuszy do pracy w streetworkingu. Dokonano określenia znaczenia celów i dążeń życiowych badanych osób oraz zaprezentowano ocenę wartości pracy wolontariuszy i zwrócono uwagę na ich dalsze plany.

Słowa kluczowe: motyw; motywacja prospołeczna; streetworking; streetworker; wolontariusz

Nie czekajmy aż nas znajdą,
To my znajdujemy ich¹.

Praca „oznacza każdą działalność, jaką człowiek spełnia, bez względu na jej charakter i okoliczności, to znaczy każdą działalność człowieka, którą za pracę uznać można i uznać należy pośród całego bogactwa czynności, do jakich jest zdolny i dysponowany poprzez samą swoją naturę, poprzez samo człowieczeństwo” (Jan Paweł II 1986, s. 64).

---

¹ Hasło ze strony www.streetworking.org/pl/street (dostęp: 10.05.2016).

Motywacja do pracy jest formą motywacji pobudzającej człowieka do działania związanego z wykonywaniem czynności zawodowych (Karney 2007, s. 247). Z kolei motyw (łac. *movere* – ‘poruszać, popychać’) oznacza wszystkie czynniki powodujące czyjeś działanie. Zachowanie człowieka może mieć charakter polimotywacyjny, tzn. że przyczyną działania może być kilka motywów, nawet ze sobą sprzecznych, co pozwala wyjaśnić pewne specyficzne działania ludzkie (Obuchowski 1983, s. 22). J. Reykowski (1986, s. 41) termin motywacji prospołecznej definiuje jako „powstanie motywu do tego, aby ochraniać obiekt społeczny przed szkodą lub aby pomnażać jego dobro, a więc pojawienie się pragnień i intencji odnoszących się do jakiejś formy dobra społecznego”.

W literaturze przedmiotu możemy znaleźć trzy rodzaje motywacji prospołecznej. Należą do nich:

1. Motywacja egocentryczna – cechuje się skłonnością człowieka do koncentrowania uwagi na sobie samym, spełniania własnych potrzeb, osiągnięcia korzyści w postaci satysfakcji. Niektórzy badacze twierdzą, że ludzie kierujący się tą motywacją postępują zgodnie z zasadą bilansu zysku i strat.
2. Motywacja empatyczna – charakteryzuje się wrodzoną zdolnością człowieka do współodczuwania z innymi. Aktualnie uznaje się pogląd, że motywacja empatyczna nie jest rezultatem wrodzonych zdolności, lecz kształtuje się na fundamencie pewnych doświadczeń. Istnieje hipoteza, iż mechanizm empatii występuje pod warunkiem, że konkretna osoba spstrzeżę partnera jako podobnego do siebie.
3. Motywacja normatywna – cechuje się dążeniem człowieka do realizacji norm akceptowanych przez siebie, nabytych w procesie socjalizacji lub uczenia się (Gołąb 1980, s. 230–232).

Ponadto M. Porowski (1998, s. 36) wymienia czwarty rodzaj motywacji prospołecznej, jakim jest motywacja identyfikacyjna, charakteryzująca się rzutowaniem obrazu własnej osoby na ludzi do siebie podobnych pod różnym względem: biofizycznym (np. choroba, niepełnosprawność), duchowym (poglądy, przekonania), doświadczenia życiowego, zbliżonego położenia itd.

Zachowania prospołeczne, których celem jest dobro drugiego człowieka, mogą być motywowane w sposób zewnętrzny i wewnętrzny. Działanie motywowane zewnętrznie występuje, gdy osoba działająca oczekuje, że jej praca o charakterze prospołecznym zostanie dostrzeżona i wynagrodzona przez inne osoby lub społeczeństwo. W kontekście motywacji wewnętrznej możemy mówić o motywacji niespecyficznej i specyficznej. Motywacja niespecyficzna daje w sposób naturalny przyjemność związaną z wykonywaniem określonych czynności (np. przyjemność z odczuwania przewagi nad kimś słabszym). Motywacja specyficzna stanowi odmianę motywacji prospołecznej. Osoba kierująca się tym rodza-

jem motywacji ma na celu realne czynienie dobra innym ludziom (Kanios 2010, s. 35). Istnieją cztery formy tej motywacji:

- motywacja empatyczna (scharakteryzowana powyżej),
- motywacja syntoniczna – „powstaje jako rezultat formułowania się pojęcia »ja« połączonego rozmaitymi więzami z pojęciami reprezentującymi inne obiekty społeczne”, warunkiem jej powstania jest „generowanie własnych standardów” (Reykowski 1986, s. 302),
- motywacja normocentryczna (endocentryczna) – jest uwarunkowana przyswojeniem przez jednostkę zasad o normach postępowania, które są związane z poczuciem własnej wartości,
- motywacja autoteliczna – jest oparta na realnej potrzebie czynienia dobra innym ludziom, towarzyszy jej współczucie, bezinteresowność, przekonanie o słuszności postępowania (Reykowski 1986, s. 298–302).

Należy stwierdzić, że nie da się sprowadzić warunków motywacyjnych do jednego mechanizmu. Mechanizm działań motywacyjnych posiada charakter polimorficzny. Motywacja pobudzająca człowieka do działań pomocnych ma złożone podłoże i jest zdeterminowana różnymi warunkami (Reykowski 2000, s. 81).

W procesie udzielania pomocy drugiemu człowiekowi akcentuje się znaczenie wybiórczości personalnej. W relacji pomagający – wspomagany decydują o niej wartości cenione przez pomagającego i jego możliwości. Ponadto gotowość do udzielania pomocy jest uwarunkowana takimi czynnikami, jak ocena pomagającego dokonana w trzech wymiarach: moralności, bliskości i ważności. Czynniki moralności odpowiada za to, czy pomoc innym ludziom jest zgodna z przyjętymi przez pomagającego normami i systemem wartości. Czynniki bliskości różnicuje się na poziomie bliskości osobistej i kategoryjnej. Pierwsza ma miejsce między konkretnymi osobami, połączonymi pewnymi związkami emocjonalnymi (np. miłość, przyjaźń), natomiast druga zachodzi między osobami należącymi do określonej kategorii. W kontekście ważności chętniej udziela się pomocy ludziom ważnym niż mało ważnym (Tomaszewski 1994a, s. 3–4).

Inną zasadą selektywności personalnej w zakresie udzielania pomocy jest sprecyzowanie możliwości obu partnerów interakcji (wspomagane, pomagającego) oraz ich wzajemnych relacji. Pojawia się niechęć do udzielania pomocy osobom, które są winne swoim trudnościom życiowym, marnują otrzymaną pomoc, nie potrafią z niej korzystać lub nie doceniają wysiłków pomagającego (Tomaszewski 1994b, s. 5–11).

Wyżej wymienione zależności świadczą o tym, że mechanizm udzielania pomocy jest skomplikowany, a motywacje osób pomagających wynikają z różnych źródeł.

Mówiąc o motywacji osób, które dobrowolnie i niezawodowo zajmują się pomaganiem innym, można wyróżnić dwie grupy czynników: 1) altruizm, chęć niesienia pomocy, 2) potrzeba samoaktualizacji oraz zdobycie doświadczenia

w zawodzie. Szacuje się, że wolontariusze kierujący się altruizmem w swoim działaniu pomocowym pracują średnio dwa razy dłużej niż ci, którzy pragną nabyć doświadczenia w zawodzie (Gaś 1995, s. 42).

Inna grupa czynników motywujących wolontariuszy do działania to: chęć rozwoju osobistego, szansa na zmierzenie się z problemami, z jakimi stykają się ludzie, oraz zdobycie umiejętności do pomagania innym osobom. Dla ludzi młodych jest to dobra okazja do poznania specyfiki zawodu, który chcieliby wykonywać w przyszłości. Ponadto praca w wolontariacie umożliwia czerpanie satysfakcji z faktu bycia pomocnym (Gaś 2002, s. 2).

Zachowania wolontariuszy mogą wynikać również z tzw. motywacji altruistycznej (czyli potrzeby niesienia bezinteresownej pomocy), zadaniowej (rozumianej jako powinność zawodowa realizowana w celu neutralizowania niedostatku i bezduszności opieki profesjonalnej), ideologicznej (wynikającej z chęci zaspokojenia własnych potrzeb, np. podniesienia własnego prestiżu w oczach innych, zdobycia nowych umiejętności) oraz afiliacyjnej (mającej na celu poszukiwanie kontaktów z innymi ludźmi) (Górecki 1999, s. 335).

Motywacją do działań wolontarystycznych często bywa wiara w Boga, która przyjmuje charakter miłości bliźniego. Może się ona wyrażać zarówno w małżeństwie, rodzinie, jak i w stosunku do osób niespokrewnionych. Bywa okazywana w postaci uczynków miłosierdzia względem duszy (np. nieumiejących – nauczać, błądzących – napominać, strapionych – pocieszać), a także przez uczynki względem ciała (np. pragnących – napoić, głodnych – nakarmić, chorych – nawiedzać itd.) (Bocheńska-Seweryn 1996, s. 123).

Motywacja wolontariusza może mieć rozmaite źródła, lecz zawsze powinna prowadzić do etycznego i moralnego zachowania w stosunku do osoby wspomaganiej.

Streetworking wywodzi się z metody *outreach*, czyli „sięgania poza”. Oznacza to wyciąganie ręki do drugiego człowieka, wychodzenie poza mury instytucji do ludzi, którzy z różnorodnych powodów nie korzystają z pomocy w konwencjonalny sposób. Strategicznym elementem tego podejścia jest praca z jednostkami potrzebującymi pomocy w ich środowisku. Zobowiązuje ono osoby pracujące tą metodą do wychodzenia do podopiecznego i prowadzenia pracy w jego środowisku lokalnym na zasadach, które zostały z nim wypracowane i w tempie dostosowanym do jego możliwości (Czerniachowska 2007).

Streetworker to pedagog ulicy, wychowawca podwórkowy, często osoba będąca pedagogiem z zawodu, lecz nie zawsze. Mobilizuje on do podejmowania działań w kierunku stania się lepszym człowiekiem, stara się minimalizować, a nawet redukować zachowania niepożądane (Kurzeja 2008, s. 76).

W kwestii kwalifikacji zawodowych streetworkera można stwierdzić, iż w Polsce aktualnie nie istnieją żadne formalne wymagania do wykonywania pracy metodą streetworkingu, nie ma również jednolitych wymagań nieformal-

nych. Wyjątek stanowią instytucje zatrudniające pracownika socjalnego na stanowisku streetworkera, które wymagają kwalifikacji formalnych. W odniesieniu do organizacji pozarządowych większą wagę przywiązuje się do posiadania adekwatnych predyspozycji osobowościowych (np. takich, jak otwartość, dojrzałość emocjonalna, odporność na stres, wytrzymałość psychofizyczna itp.) niż do formalnego wykształcenia. Idealny streetworker powinien m.in. prezentować postawę budzącą zaufanie, posiadać określone cechy psychospołeczne (takie jak tolerancja, cierpliwość, empatia, dyskrecja itp.), umiejętność nawiązywania i podtrzymywania kontaktów, wiedzę i doświadczenie, w tym na temat środowiska lokalnego (Szczypior, Meller, s. 4–5). W związku z powyższym ważne jest, aby osoby wybierające misję streetworkera w służbie pomocy drugiemu człowiekowi miały wyraźnie ukształtowane poglądy na temat pełnionej przez siebie roli oraz charakteryzowały się dojrzałością emocjonalną i posiadały adekwatne cechy psychospołeczne i kompetencje interpersonalne. Nie jest wskazane, aby wolontariusze trafiali do pracy w streetworkingu przez tzw. przypadek.

Problem motywacyjnych podstaw działalności wolontarystycznej jest dość dobrze rozpoznany w literaturze (Kanios 2010, s. 126). Problematyka ta stanowi obszar zainteresowania wielu autorów (m.in. Ochman, Jordan 1997; Górecki 1999; Gawroński 1999; Gaś 2002; Dąbrowska, Gumkowska 2002; Kromolicka [red.] 2005), jednak w literaturze przedmiotu brakuje badań dotyczących powodu angażowania się wolontariuszy w służbę streetworkingu.

WYNIKI BADAŃ WŁASNYCH

Celem przedstawionych badań było znalezienie odpowiedzi na pytanie, jakimi motywami kierowali się wolontariusze, wybierając pracę w streetworkingu. Szczegółowej analizie badań empirycznych poddano wyniki zebrane przy pomocy Autorskiego Kwestionariusza do Badania Motywów Wyboru Pracy Wolontariusza Streetworkingu. Badania zrealizowano w drugim kwartale 2015 r. wśród wolontariuszy wykonujących misję pomocy innym w służbie streetworkingu na terenie miasta Lublin, należących do Centrum Wolontariatu, oraz wśród streetworkerów z Warszawy. Próba badawcza obejmowała 120 wolontariuszy streetworkingu, lecz po weryfikacji poprawności wypełnienia poszczególnych kwestionariuszy (niepełne dane) do analizy empirycznej zakwalifikowano 112 kwestionariuszy ankiet.

Tab. 1. Charakterystyka osób badanych z uwzględnieniem zmiennych o charakterze społeczno-demograficznym

Zmienne społeczno-demograficzne		Liczebność (N)	Procent (%)
Płeć	Mężczyźni	7	6,25
	Kobiety	105	93,75
Wiek	Do 25 lat	18	16,07
	26–30 lat	94	83,93
Stan cywilny	Związek małżeński	6	5,36
	Stan wolny	106	94,64
Pochodzenie społeczne	Robotnicze	30	26,79
	Chłopskie	18	16,07
	Inteligentkie	64	57,14
Poziom wykształcenia	Gimnazjalne/ zawodowe	12	10,72
	Średnie	67	59,82
	Wyższe	33	29,46
Staż pracy w wolontariacie streetworkingu	Do 1 roku	54	48,22
	2–3 lata	58	51,78

Źródło: opracowanie własne.

Badając motyw wyboru pracy wolontariusza streetworkingu, szczególną uwagę zwrócono na określenie znaczenia celów i dążeń życiowych badanych osób (tab. 2).

Analiza badań empirycznych pokazała, że najwyższe znaczenie realizowanych celów i dążeń uzyskało dbanie o potrzeby innych oraz niesienie pomocy ($M=4,59$). Na drugim miejscu lokuje się poczucie odpowiedzialności za los drugiego człowieka ($M=4,43$). Nieco niższą wartość dla badanych stanowi tolerancja wobec odmienności ($M=4,40$). Z kolei najniższe miejsca i wartości osiągnęły takie zmienne, jak: postępowanie zgodne z przykazaniem religii ($M=3,68$), życie aktywne, pełne wrażeń, związane z ryzykiem ($M=3,46$) oraz zdobycie szacunku i uznania ludzi za osobistą postawę i pracę ($M=3,27$). Wyniki dowodzą, że badane osoby nie kierują się w swoich dążeniach życiowych względami osobistymi, przekonaniami religijnymi czy wartościami hedonistycznymi związanymi z poszukiwaniem wrażeń. Głównym celem ich działań jest motywacja wewnętrzna i wartości prospołeczne. Inne cele dążeń życiowych uzyskały wartości średnie. Analizę różnic znaczenia dla poszczególnych wartości, ważnych celów i dążeń życiowych prezentują dane w tab. 3–5.

Tab. 2. Znaczenie realizowanych celów i dążeń życiowych (M)

Cele dążeń życiowych	M	SD
Dbanie o potrzeby innych, niesienie pomocy	4,59	0,55
Poczucie odpowiedzialności za los drugiego człowieka	4,43	0,68
Tolerancja wobec odmienności	4,40	0,64
Wykonywanie pracy zgodnej z zainteresowaniami, dającej satysfakcję	4,37	0,88
Osiągnięcie poczucia, że realizowana działalność jest użyteczna dla ludzi (społeczeństwa)	4,28	0,90
Przestrzeganie prawa, zasad moralnych i innych norm regulujących współżycie między ludźmi	4,18	0,81
Życie w gronie lubianych i lubiących się ludzi (dobre stosunki z innymi ludźmi)	4,13	0,62
Angażowanie się w działalność związaną z kształtowaniem spraw społecznych (dużych i małych zbiorowości)	4,07	0,64
Doskonalenie umiejętności i kompetencji społecznych	3,94	0,73
Postępowanie zgodne z przykazaniami religii	3,68	1,12
Życie aktywne, pełne wrażeń, związane z ryzykiem	3,46	0,92
Zdobycie szacunku i uznania ludzi za osobistą postawę i pracę	3,27	1,08

Źródło: opracowanie własne.

Tab. 3. Znaczenie poszczególnych wartości a wiek badanych osób

Analizowana zmienna	Do 25 lat		26–30 lat		U*	p
	M	SD	M	SD		
Wykonywanie pracy zgodnej z zainteresowaniami, dającej satysfakcję	4,17	0,38	4,48	0,71	546,0	0,017
Życie aktywne, pełne wrażeń, związane z ryzykiem	4,43	0,77	3,28	0,85	334,5	0,001

* – wynik testu U Manna-Whitneya

Źródło: opracowanie własne.

Istotna statystycznie różnica między porównywanymi grupami wiekowymi wskazuje, że wykonywanie pracy zgodnej z zainteresowaniami, dającej satysfakcję ($U=546,0$; $p=0,017$), jest bardziej ważne dla osób starszych ($M=4,48$) niż młodszych (do 25 r.ż.) ($M=4,17$). Z pewnością osoby starsze charakteryzują się większą dojrzałością emocjonalną, która pozwala na rzeczywiste zaangażowanie się w pomoc ludziom potrzebującym. Praca w streetworkingu należy do czynności długofalowych, zatem rezultaty nie są widoczne z dnia na dzień. Na ogół oso-

by młode są bardziej niecierpliwe i pragną natychmiast uzyskać wyniki podejmowanych czynności. W związku z tym praca ta może przynosić im mniej satysfakcji. Ponadto istotne statystycznie różnice wystąpiły przy zmiennej życie aktywne, pełne wrażeń, związane z ryzykiem ($U=334,5$; $p=0,001$). Tę wartość głównie preferują badani młodszy wiekiem (do 25 r.ż.) ($M=4,43$) niż osoby starsze (w wieku 26–30 lat) ($M=3,28$). Nie stwierdzono różnic istotnych statystycznie, dokonując analizy pozostałych zmiennych.

Tab. 4. Znaczenie poszczególnych wartości a stan cywilny badanych osób

Analizowana zmienna	Związek małżeński		Stan wolny		U*	p
	M	SD	M	SD		
Poczucie odpowiedzialności za los drugiego człowieka	5,00	0,01	4,39	0,68	153,0	0,030
Życie aktywne, pełne wrażeń, związane z ryzykiem	4,00	0,01	4,62	0,54	120,0	0,008

* – wynik testu U Manna-Whitneya

Źródło: opracowanie własne.

Szczegółowa analiza danych empirycznych wskazuje, że występują istotne statystycznie różnice między porównywanymi grupami stanu cywilnego badanych osób a wartością poczucie odpowiedzialności za los drugiego człowieka ($U=153,0$; $p=0,030$). W większym stopniu ta wartość ($M=5,00$) jest ważna dla grupy badanych będących w związku małżeńskim niż dla pozostających w stanie wolnym ($M=4,39$). Można przypuszczać, że osoby będące w związku małżeńskim przejawiają większe poczucie odpowiedzialności, ponieważ tworzą trwałe relacje z partnerem, często posiadają potomstwo, a to z kolei ma wpływ na ich poczucie wrażliwości i troskę o drugiego człowieka. Odwrotnie została oceniona wartość życie aktywne, pełne wrażeń, związane z ryzykiem ($U=120,0$; $p=0,008$). Wartość ta jest bardziej istotna dla osób stanu wolnego ($M=4,62$) niż dla będących w związkach małżeńskich ($M=4,00$). Osoby młode częściej w swoim życiu kierują się wartościami hedonistycznymi, fascynuje je ryzyko, cenią sobie życie aktywne.

Gruntowna analiza danych empirycznych wskazuje, że występują istotne statystycznie różnice między porównywanymi grupami stażu pracy w wolontariacie badanych osób a wartością tolerancja wobec odmienności ($U=150,0$; $p=0,001$). W przekonaniu badanych osób ze stażem pracy w streetworkingu od 2 do 3 lat wartość ta ($M=4,38$) jest dla nich bardziej ważna niż dla osób pracujących do 1 roku ($M=4,20$). Podobnie została oceniona wartość poczucie odpowiedzialności za los drugiego człowieka ($U=120,0$; $p=0,001$). Jest ona bardziej istotna dla

Tab. 5. Znaczenie poszczególnych wartości a staż pracy badanych osób

Analizowana zmienna	Do 1 roku		2–3 lata		U*	p
	M	SD	M	SD		
Tolerancja wobec odmienności	4,20	0,01	4,39	0,68	150,0	0,001
Poczucie odpowiedzialności za los drugiego człowieka	4,00	0,01	4,62	0,54	120,0	0,001

* – wynik testu U Manna-Whitneya

Źródło: opracowanie własne.

osób z dłuższym stażem pracy (M=4,62) niż dla tych rozpoczynających pracę w wolontariacie streetworkingu (M=4,00). Badani wolontariusze streetworkerzy o dłuższym stażu pracy są bardziej wdrożeni w pełnienie misji niesienia pomocy ludziom znajdującym się na skraju wykluczenia społecznego, nie są im obce problemy tych ludzi, przejawiają więc większą tolerancję i poczucie odpowiedzialności za los swoich podopiecznych.

W badaniach dążono do ustalenia motywów wyboru pracy w wolontariacie streetworkingu. Szczegółowe dane są przedstawione w tab. 6.

Tab. 6. Motywy wyboru pracy wolontariusza w streetworkingu (dane w %)

Motyw	N	%
Chęć niesienia pomocy osobom potrzebującym	57	50,89
Szacunek dla wolontariusza streetworkingu	55	49,11
Możliwość pogłębienia wiedzy w zakresie pracy socjalnej	36	32,14
Wpływ (namowa) rodziny, kolegów, znajomych	33	29,46
Chęć nawiązania nowych znajomości, kontaktów	30	26,79
Zbieg okoliczności (przypadek)	21	18,75
Chęć wypełnienia konstruktywnie czasu wolnego	18	16,07
Zdobycie kolejnego wpisu do CV	12	10,71
Chęć zwiększenia poczucia własnej wartości	3	2,68

Źródło: opracowanie własne.

Z analizy materiału badawczego wynika, że ponad połowa badanych (50,89%) wybrała pracę w wolontariacie streetworkingu ze względu na chęć niesienia pomocy osobom potrzebującym. Niemal co drugi respondent (49,11%) wybrał tę służbę ze względu na szacunek dla wolontariusza streetworkingu. Dla co trzeciego badanego (32,14%) była to możliwość pogłębienia wiedzy w zakresie pracy socjalnej. Najrzadziej badani kierowali się chęcią zdobycia kolejnego

wpisu do CV (10,71%), a najmniejszy wpływ przy wyborze tej misji miała chęć zwiększenia poczucia własnej wartości (2,68%). Ponadto analiza materiału empirycznego ujawniła, że czynniki społeczno-demograficzne nie różnicują w sposób istotny statystycznie poszczególnych motywów wyboru pracy w wolontariacie streetworkingu ($p > 0,050$).

Zadowolające jest, że badani w wyborze pełnienia misji wolontariusza streetworkingu kierowali się względami altruistycznymi związanymi z chęcią niesienia pomocy potrzebującym. Można przypuszczać, że osoby badane interesują się kwestiami społecznymi, zauważają narastające problemy oraz ludzi znajdujących się na skraju wykluczenia społecznego. Cieszy fakt, iż badani wolontariusze przejawiają szacunek dla osób pracujących w streetworkingu. Niewątpliwie jest to służba wymagająca dużego poświęcenia i zaangażowania. Co ciekawe, chęć zwiększenia poczucia własnej wartości przez kwestię pomocy i możliwość wpływania na życie osób potrzebujących najrzadziej stanowi motyw wyboru pracy wolontariusza streetworkingu. Należy podkreślić, iż zachowania wolontariuszy streetworkerów nie są inspirowane pojedynczym motywem, lecz omawiany mechanizm zachowań jest polimotywacyjny (por. Olubiński 2005, s. 52).

Tab. 7. Ponowny wybór pracy w wolontariacie streetworkingu (dane w %)

Decyzja	N	%
Raczej nie wybrałbym (wybrałabym) pracy wolontariusza streetworkingu	24	21,43
Nie wybrałbym (wybrałabym) pracy wolontariusza streetworkingu	88	78,57

Źródło: opracowanie własne.

Następnie dokonano analizy dotyczącej odpowiedzi na pytanie o ponowny wybór pracy w wolontariacie streetworkingu. Dane w tab. 7 nie pozostawiają wątpliwości co do oceny pracy wolontariusza streetworkingu. Ponad 3/4 badanych (78,57%) zdecydowanie odpowiedziało, że nie wybrałoby ponownie pracy wolontariusza streetworkingu, natomiast pozostałe osoby (21,43%) stwierdziły, że raczej nie wybrałyby tej służby. Oznacza to, że oceny tej pracy są negatywne. Z całą pewnością zaangażowanie się w służbę pomocy drugiemu człowiekowi nie jest łatwym zadaniem. Od streetworkerów wymaga się wysokich kompetencji interpersonalnych, ugruntowanych cech psychofizycznych, doświadczenia, dyspozycyjności, odporności na stres. To tylko kilka z wielu elementów stanowiących wymóg rzetelnej pracy w streetworkingu. Jest to praca trudna, wymagająca dużego poświęcenia, zaangażowania w problemy ludzi znajdujących się na skraju wykluczenia społecznego. Streetworker, wychodząc poza mury instytucji, docie-

rając do środowiska osób wykluczonych, może być narażony na różnego rodzaju niebezpieczeństwa. Ponadto osoby zaangażowane w działalność wolontariatu nie uzyskują żadnych świadczeń materialnych. Można przypuszczać, że te przesłanki stanowią podstawę do negatywnej oceny ponownego wyboru pracy w wolontariacie streetworkingu przez osoby badane.

Tab. 8. Ocena wartości pracy wolontariusza streetworkingu (M)

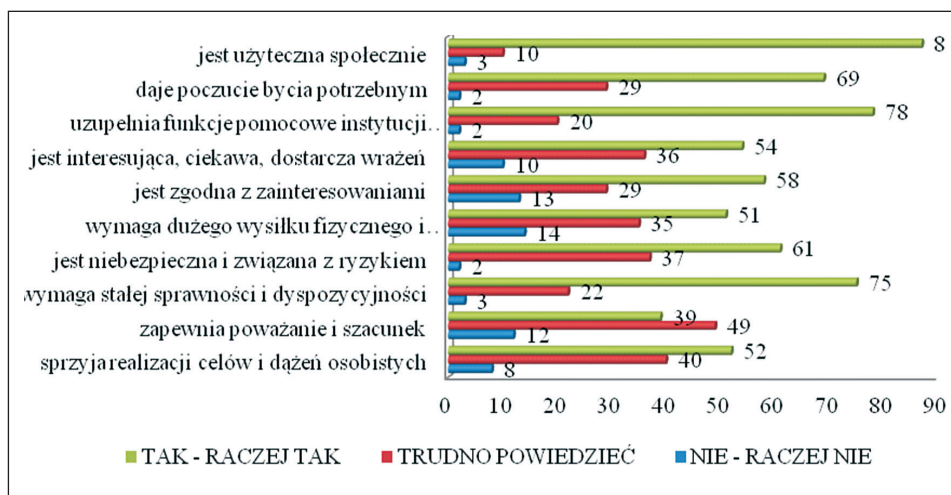
Wartość pracy	M	SD
Możliwość pomagania innym	4,81	0,51
Realizacja odpowiedzialnej pracy dla społeczeństwa	4,13	0,67
Realizacja własnych aspiracji i zamiłowań	4,05	0,87
Możliwość przebywania z ludźmi o podobnych zainteresowaniach	3,86	0,88
Ciekawe zajęcie dostarczające mocnych wrażeń	3,63	0,86

Źródło: opracowanie własne.

W dalszej kolejności analiza dotyczyła oceny wartości, jaką ma dla badanej osoby wykonywana praca wolontarystyczna w streetworkingu (tab. 8). Badani w swej działalności najwyżej ocenili możliwość pomagania innym ($M=4,81$), realizację odpowiedzialnej pracy dla społeczeństwa ($M=4,13$) oraz realizację własnych aspiracji i zamiłowań ($M=4,05$). Najniżej została oceniona wartość pracy, jaką jest ciekawe zajęcie dostarczające mocnych wrażeń ($M=3,63$).

Analiza badań jednoznacznie wskazuje, że badani wolontariusze, wybierając pracę w streetworkingu, kierowali się motywacją altruistyczną. Przemawia to za dojrzałością emocjonalną badanych osób, która powinna stanowić podstawę w pracy z ludźmi potrzebującymi. Dalsza analiza wyników badań dotyczy opinii osób badanych na temat wykonywanej pracy (rys. 1).

Na podstawie uzyskanych wyników można wnioskować, że w przekonaniu respondentów praca w streetworkingu jest zdecydowanie użyteczna społecznie (87%), uzupełnia funkcje pomocowe instytucji społecznych (78%) oraz daje poczucie bycia potrzebnym (69%). Niewielu z badanych nie potrafi wyrazić stanowczej opinii na powyższe stwierdzenia. Wśród respondentów panuje przekonanie, że praca w streetworkingu wymaga stałej sprawności i dyspozycyjności (75%), jest również niebezpieczna i związana z ryzykiem (61%). Połowa badanych wyraża opinię, że misja, jaką pełnią, jest zgodna z ich zainteresowaniami (58%) oraz sprzyja realizacji celów i dążeń życiowych (51%). Respondenci na ogół oceniają pełnienie swoich zadań jako interesujące, ciekawe, dostarczające wrażeń (54%). Co ciekawe, tylko mniej niż połowa badanych (39%) uważa, że wykonywana przez nich praca zapewnia im poważanie i szacunek, a co drugi respondent (49%) nie ma zdania na ten temat.

Rys. 1. Opinie badanych na temat wykonywanej pracy (elementy sytuacji pracy; dane w %)
 Źródło: opracowanie własne.

Tab. 9. Obecna ocena pracy w wolontariacie streetworkingu (dane w %)

Ocena	N	%
Rzeczywistość pracy okazała się gorsza, niż ją sobie wyobrażałem (wyobrażałam)	70	62,50
Trudno mi powiedzieć	42	37,50
Razem	112	100,00

Źródło: opracowanie własne.

W następnej kolejności dokonano analizy odpowiedzi na pytanie na temat obecnej oceny rzeczywistości tej działalności w kontekście swoich wcześniejszych wyobrażeń o pracy streetworkera (tab. 9). Okazało się, że dla prawie 2/3 badanych wolontariuszy (62,50%) rzeczywistość pracy w wolontariacie streetworkingu okazała się gorsza, niż ją sobie wyobrażali przed jej rozpoczęciem. Ponad 1/3 osób (37,50%) w dniu przeprowadzania badań nie potrafiła jednoznacznie wyrazić swojej oceny. Badani wolontariusze, pracujący jako streetworkerzy, to osoby młode. Prawdopodobnie zanim wybrali swoją misję służenia innym mieli wyidealizowane poglądy na temat pełnionych obecnie przez siebie ról. W związku z tym rzeczywistość pracy, w jakiej się znaleźli, odbiega od wcześniejszych wyobrażeń. W badaniach zainteresowano się też przyszłymi planami wolontariuszy (tab. 10).

Tab. 10. Plany badanych osób w dalszej pracy wolontariusza (dane w %)

Ocena	N	%
Doskonalić kompetencje społeczne wolontariusza streetworkera	106	94,64
Kontynuować naukę na kierunkach społecznych	27	24,11
Chęć podjęcia pracy w fundacji	12	10,71

Źródło: opracowanie własne.

Zadowolające jest to, że zdecydowana większość osób (94,64%) w dalszej pracy jako wolontariusz streetworkingu chce doskonalić swoje kompetencje społeczne. Co czwarty badany (24,11%) chciałby kontynuować naukę na kierunkach społecznych, a tylko co dziesiąty wolontariusz (10,71%) wyraża chęć podjęcia pracy w fundacji. Badani wolontariusze streetworkerzy, dzięki doskonaleniu swoich kompetencji społecznych i kontynuowaniu nauki na kierunkach humanistycznych, będą mogli bardziej efektywnie funkcjonować w relacjach z innymi ludźmi. Jest to niezbędna umiejętność w sytuacji tych osób, których praca wymaga stałego obcowania z ludźmi potrzebującymi. Dzięki tym kompetencjom wolontariusze streetworkerzy będą potrafili nawiązać właściwy kontakt z osobą potrzebującą, dopasować sposób i styl wypowiedzi do odbiorcy oraz budować długotrwałe relacje oparte na wzajemnej współpracy. Jak podkreśla A. Matczak (2001), kompetencje społeczne są „wyznacznikiem efektywności funkcjonowania jednostki w rzeczywistych sytuacjach życiowych”.

ZAKOŃCZENIE

Zaprezentowane badania empiryczne dotyczyły motywów wyboru pracy wolontariusza streetworkingu. Ze szczegółowej analizy zmiennych wynika, że o wyborze tej misji decydowały przede wszystkim względy altruistyczne (chęć niesienia pomocy osobom potrzebującym). Badania wykazały, że respondenci przejawiają szacunek do pracy wolontariusza streetworkingu, a pełniąc swoją służbę, mają nadzieję na pogłębienie wiedzy w zakresie pracy socjalnej. W swoich dążeniach życiowych osoby badane pragną ponosić odpowiedzialność za los drugiego człowieka, przejawiają tolerancję wobec odmienności oraz wykonują pracę zgodną ze swoimi zainteresowaniami i aspiracjami. Badani wolontariusze streetworkerzy rzadziej kierują się w swoich dążeniach wartościami hedonistycznymi, związanymi z poszukiwaniem wrażeń i ryzykiem. Ankietowanych zapytano również o ponowny wybór pracy w wolontariacie streetworkingu. Okazało się, że ponad 3/4 badanych zdecydowanie odpowiedziało, że nie wybrałoby ponownie tej służby, natomiast pozostałe osoby (21,43%) stwierdziły, że raczej nie wybrałyby ponownie pracy wolontariusza streetworkingu. Badani, dokonując oceny wartości swojej pracy, najwyżej wskazali na możliwość pomagania innym i moż-

liwość odpowiedzialnej pracy dla społeczeństwa. Wskazane wartości z pewnością przemawiają za dojrzałością emocjonalną badanych osób, która powinna być niezbędną cechą wolontariusza streetworkera. Niestety, dla prawie 2/3 respondentów rzeczywistość pracy okazała się gorsza niż wyobrażenia na jej temat. Zadowolające jest jednak to, że zdecydowana większość osób (94,64%) w dalszej pracy jako wolontariusz streetworkingu chce doskonalić swoje kompetencje społeczne, a co czwarty badany (24,11%) chciałby kontynuować naukę na kierunkach społecznych. Dzięki realizacji tych planów pełnienie tej służby będzie mogło być bardziej rzetelne i profesjonalne.

BIBLIOGRAFIA

- Bocheńska-Seweryn M. (1996), *Kościół katolicki w Polsce a opieka społeczna*, [w:] B. Synak, M. Ruzica (red.), *Sektor pozarządowy w zmieniającym się społeczeństwie*, Gdańsk–Indianapolis: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.
- Czerniachowska R. (2007), *Profilaktyka, kompensacja, ratownictwo, opieka, pomoc – analiza pojęć i wzajemnych powiązań między nimi*, [w:] E. Marynowicz-Hetka (red.), *Pedagogika społeczna. Podręcznik akademicki*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Dąbrowska J., Gumkowska M. (2002), *Wolontariat i filantropia w Polsce*, Warszawa: Stowarzyszenie KLON JAWOR.
- Gaś Z. (1995), *Młodzieżowe programy wsparcia młodzieżowego*, Warszawa: Wydawnictwo Scholar.
- Gaś Z. (2002), *Wolontariat w profilaktyce*, „Remedium”, 6.
- Gawroński S. (1999), *Ochotnicy Miłości Bliźniego*, Warszawa: Wydawnictwo Więzi.
- Gołąb A. (1980), *Normy moralne a gotowość do udzielania pomocy innym*, [w:] J. Reykowski (red.), *Osobowość a społeczne zachowanie się ludzi*, Warszawa: Wydawnictwo Książka i Wiedza.
- Górecki M. (1999), *Wolontariat*, [w:] D. Lalak, T. Pilch (red.), *Elementarne pojęcia pedagogiki społecznej i pracy socjalnej*, Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”.
- Jan Paweł II (1986), *Encyklika Laborem exercens, O pracy ludzkiej*, Lublin: Wydawnictwo KUL.
- Kanios A. (2010), *Społeczne kompetencje studentów do pracy w wolontariacie*, Lublin: Wydawnictwo UMCS.
- Karney J.E. (2007), *Psychopedagogika pracy. Wybrane zagadnienia z psychologii i pedagogiki pracy*, Warszawa: Wydawnictwo Akademickie „Żak”.
- Kromolicka B. (red.) (2005), *Wolontariat w obszarze humanistycznych wyzwań opiekuńczych*, Toruń: Wydawnictwo Edukacyjne „Akapit”.
- Kurzeja A. (2008), *Dzieci ulicy*, Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Matczak A. (2001), *Różne oblicza inteligencji: funkcjonowanie intelektu a osobowość*, „Studia Psychologica”, 2.
- Obuchowski K. (1983), *Psychologia dążeń ludzkich*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Ochman M., Jordan P. (1997), *Jak pracować z wolontariuszami*, Warszawa: Wydawnictwo BORIS.
- Olubiński A. (2005), *Humanistyczno-edukacyjne wartości wolontariatu w przygotowaniu do pracy socjalnej*, [w:] B. Kromolicka (red.), *Wolontariat w obszarze humanistycznych wyzwań opiekuńczych*, Toruń: Wydawnictwo Edukacyjne „Akapit”.
- Porowski M. (1998), *Służba społeczna – zakres pojęcia*, [w:] W. Kaczyńska (red.), *O etyce służb społecznych*, Warszawa: IPSIR UW.
- Reykowski J. (1986), *Motywacja, postawy prospołeczne a osobowość*, Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

- Reykowski J. (2000), *O motywacyjnych regulatorach altruistycznego pomagania. Na przykładzie osób, które ratowały Żydów w okresie hitlerowskiej okupacji*, [w:] I. Kurcz, D. Kądziaława (red.), *Psychologia czynności. Nowe perspektywy*, Warszawa: Wydawnictwo Scholar.
- Szczypior E., Meller A., *Standard streetworkingu (ulicznej pracy socjalnej)*, www.wp.ajd.czyst.pl/pracassocjalna/uploads/kierunek/streetworking.pdf (dostęp: 10.05.2016).
- Tomaszewski T. (1994a), *Komu się pomaga*, „Chowanna”, 1, 5–12.
- Tomaszewski T. (1994b), *Kto i w jakich okolicznościach pomaga*, „Chowanna”, 2, 5–17. www.streetworking.org/pl/street (dostęp: 10.05.2016).

SUMMARY

A purpose of this article is to pay attention to motives, which volunteers headed to choose streetworking duty. It seems to that human being in one's behaviour wended own business, and the motives those action we can recover in behaviour which is disinterested seemingly. Nonetheless in man occurs favour to people, often disinterested, which we can see in a streetworker job. In theoretical part this paper was given an explanation of work idea, motive, prosocial motivation and their types were handed. Then put up a definition of streetworking and a term of streetworker. An empirical part contains the authorial research over motives of volunteers to work in streetworking. Finally, meaning of the aims and life aspiration of the research people were determined. An assessment of job value was showcased as well as paid attention to their further plans.

Keywords: motive; prosocial motivation; streetworking; streetworker; volunteer